

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Біологічний факультет

Кафедра зоології

Дипломна робота

бакалавра

(ступінь вищої освіти)

на тему:

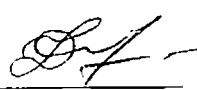
**«Видовий склад синантропних павуків Татарбунарського району
Одеської області»**

"Synanthropic spiders of Tatarbynar district Odesa region"

Виконала: студентка денної форми навчання

напряму підготовки 6.040102 Біологія

Горцун Маріанни Іванівни

Керівник : к.б.н., ст. викл. Делі О. Ф.

Рецензент: д.б.н., проф. Ткаченко Ф. П.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

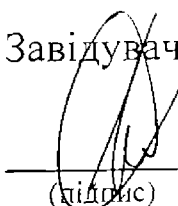
№ *11* від *4 травня* 2016 р.

Захищено на засіданні ЕК № *2*

протокол № *13* від *13.06.* 2016 р.

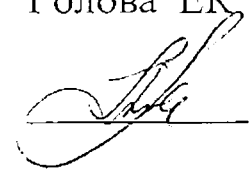
Оцінка *відмінно* / *A* / *94*
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Стойловський В. П.

Голова ЕК

(підпис)

Карпов Л. М.

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота виконувалась на кафедрі зоології ОНУ імені І. І. Мечникова. Збір матеріалу, використаний при написанні дипломної роботи, здійснювався в період з 2015 по 2016 роки. Роботу викладено на 39 сторінках машинописного тексту, ілюстрована 1 таблицею та 6 рисунками. Список цитованої літератури містить 24 джерела вітчизняних і 11 зарубіжних авторів.

Вивчено видовий склад павуків синантропів Татарбунарського району Одеської області.

Всього на території Татарбунарського району виявлено 23 вида павуків з 10 родин. Найбільша кількість видів (по 4 вида, що складає по 18% від загальної кількості) відмічена в трьох родинях: Agelenidae, Pholcidae, Theridiidae.

Ключові слова: павуки, синантропи, видовий склад, Татарбунарський район.

SUMMARY

Thesis performed at the Department of Zoology ONU Mechnikov. Gathering material used in writing a thesis, carried out in the period from 2015 to 2016. The work described in the 39 pages of typewritten text, illustrated with 1 tables and 6 figures. The list of the quoted literature contains 24 sources of home and 11 foreign authors.

The species composition of spiders Sinanthropus Tatarbunary district of Odessa region.

Total in the district Tatarbunary found 23 spiders from 10 families. The greatest number of species (4 issues, representing 18% of total) marked in three families: Agelenidae, Pholcidae, Theridiidae.

Key words: spiders, sinanthropus, species composition, Tatarbynar area.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	6
1.1. Історія вивчення аранеофауни Одеської області.....	6
1.2. Вивчення екології та біорізноманіття павуків в Україні.....	7
1.3. Павуки урбанізованих територій	10
1.4. Загальна будова павуків	15
2. МІСЦЕ, МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	22
2.1. Еколого-географічна характеристика району дослідження.....	22
2.2. Матеріали і методи дослідження.....	24
3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ	26
3.1. Видова представленість павуків в дослідженому регіоні.....	26
3.2. Сезонна активність павуків району дослідження.....	31
УЗАГАЛЬНЕННЯ.....	34
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	36

ВСТУП

Павуки є облігатними хижаками, які живляться різноманітною тваринною їжею. Відбитки перших справжніх павуків датуються кам'яновугільним періодом – 318-299 млн. років тому, а подібні до павуків тварини, які здатні були плести павутину – девонським періодом, 386 млн років тому. Сучасні групи павуків: Мигаломорфи (*Mygalomorphae*) та Аранеоморфи (*Araneomorphae*) виникли у тріасовому періоді близько 200 млн років тому.

Павукоподібні – відносяться до типу Членистоногі і мають назву Хеліцерові від назви першої пари кінцівок (так званих ротових) – хеліцер. Вони слугують для захоплення і часто для подрібнення їжі.

На даний час в світі відомо більш ніж 45 тисяч видів павуків і цей список постійно поновлюється [Plathnick, 2016]. В Україні налічується більше 1000 видів павуків поширених переважно на суходолі, але серед них є й мешканці прісних водойм і морів [Михайлов, 2013].

Синантропні організми – це тварини, рослини та мікроорганізми, які у різному ступені пов'язані з людиною. Але цей термін практично не використовується до патогенних мікроорганізмів, які можуть викликати хвороби. Це організми, життєвий цикл яких, або особливості життєдіяльності пов'язані з умовами, яка створила коло себе сама людина. Розвиток морського, наземного та повітряного транспорту супроводжувалося перекиданням синантропних павуків на величезні відстані, що сприяло їх широкому поширенню [Тыщенко, 1971].

Синантропія – це біологічний феномен, викликаний перш за все виникненням міст і тісно пов'язаний з їх будівництвом і розвитком. З появою поселень знищуються природні біоценози та створюються нові з вільними і абсолютно своєрідними екологічними нішами, які освоюються тваринами різного походження (мешканцями скель, урвищ, нір та печер, деревини, насіння і плодів, некрофагами, копрофагами і паразитами).

Синантропні павуки широко розповсюджені біля людських домівок. Вони потрапляють до нас різними шляхами: через квартирки, щілини, труби, одяг і т.п. Напівбродячі і осілі форми живуть під камінням, під корою, на стінах, стовбурах дерев, печерах, а також можуть знаходити притулок у будинках та близької з ними території [Ажеганова. 1986; Сейфуліна, Карцев, 2011].

Метою роботи було: проаналізувати структуру аранеокомплексів житлових будівель в с. Білолісся Татарбунарського району Одеської області. Для досягнення поставленої мети, вирішувалися такі завдання:

– встановити видову різноманітність синантропних павуків с. Білолісся Татарбунарського району Одеської області;

– виявити особливості просторового розподілу павуків в антропогенних ландшафтах досліджуваного району;

– проаналізувати сезонну активність досліджуваної аранеофауни.

Об'єкт дослідження – синантропні павуки с. Білолісся Татарбунарського району Одеської області.

Предмет дослідження – особливості розподілу павуків синантропів.

ВИСНОВКИ

1. За весь період в досліджуванному регіоні було виявлено 23 вида павуків з 10 родин.

2. В районі дослідження в будинках було виявлено сімнадцять видів павуків з десяти родин. На зовнішніх стінах було виявлено дванадцять видів павуків з восьми родин. Видовий склад павуків в підвалах, був представлений лише чотирьма видами з двох родин. Найвищою відносною чисельністю характеризуються представники родини Pholcidae.

3. Найбільша кількість статевозрілих павуків в районі дослідження була відмічена у травні-червні. В зимовий період кількість екземплярів і видів павуків була найменшою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Ажеганова Н. С.* Краткий определитель пауков. – Л. : Наука, 1986. – 149 с.
2. *Делі О. Ф.* Аранеокомплекси екосистем різної трансформації північно-західного Причорномор'я: автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.16. – Одеса, 2014. – 20 с.
3. *Евтушенко К. В.* Эвсинантропные пауки (Aranei) Черниговского Полесья // Изв. Харьк. энтомол. общ-ва. – 2000. – Т. 8, вып. 2. – С. 184–185.
4. *Иванов А. В.* Пауки, их строение, образ жизни и значение для человека. – Л. : изд-во ЛГУ, 1965. – 304 с.
5. *Клауснитцер Б.* Экология городской фауны. – М. : Мир, 1990. – 246 с.
6. *Ковблюк Н. М., Надольный А. А., Гнелица В. А., Жуковец Е. М.* Пауки (Arachnida, Aranei) заповідника «Мыс Мартьян» (Крым, Украина) // Кавказский энтомол. бюлл. – 2008. – Т. 4, вып. 1. – С. 3–40.
7. *Ковблюк Н. М.* Пауки (Arachnida, Aranei) Крыма: фауногенез и гипотеза Понтиды // Українська ентомофауністика. – 2014. – Т. 5, № 2. – С. 29–53.
8. *Марусик Ю. М., Ковблюк Н. М.* Пауки Сибири и Дальнего Востока России. – Москва : КМК. – 2011. – 352 с.
9. *Михайлов К. Г.* Каталог пауков (Arachnida, Aranei) территорий бывшего Советского Союза. – М. : Зоол. музей МГУ, 2013 – 240 с.
10. *Николенко Н. П., Омельченко Л. И., Севастьянов В. Д., Микитюк В. Ф., Ужевская С. Ф., Захида Ал-Даур* Экологические группировки членистоногих травостоя озимой пшеницы // Экология и таксономия насекомых Украины. – Киев: Наукова думка, 1988. – С. 23–38.
11. *Перелешина В. И.* Материалы для фауны пауков западных и юго-западных частей Восточной Европы // Ежегодник Зоол. музея АН СССР. – 1930. – Т. 31, вып. 3–4. – С. 356–391.

12. *Полчанинова Н. Ю.* Аннотированный список пауков (Araneae) Черноморского биосферного заповедника (Украина) // Природничий альманах. Біологічні науки, вип. 18. – 2012. Зб. наук. праць. – Херсон: ПАТ “Херсонська міська друкарня”. – 2013. – С. 85–108.
13. *Прокопенко Е. В., Кунах О. М., Жуков А. В.* Биоразнообразие Украины. Днепропетровская область. Пауки (Aranei) // Днепропетровск: Изд-во Днепропетр. нац. ун-та. – 2010. – 340 с.
14. *Сейфулина Р. Р., Карцев В. М.* Пауки средней полосы России: Атлас-определитель – М. : ЗАО «Фитон+», 2011. – 608 с.
15. *Топчієв О. Г.* Планування територій у контексті сталого розвитку регіонів // Регіональні проблеми України географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. – Херсон : ПП Вишемирський, 2005. – С.3-11.
16. *Тыщенко В. П.* Определитель пауков европейской части СССР. – М. : Наука, 1971. – 235 с.
17. *Тыщенко В. П.* Руководство по энтомологической практике. – Л. : ЛГУ, 1983 б. – 230 с.
18. *Тыщенко В. П.* Ловчие сети пауков-кругопрядов. 1. Обоснование метода эталонных сетей на примере двух видов рода *Araneus* // Зоол. журн. – 1984. – Т. 63. – Вып. 6. – С. 839–847.
19. *Тыщенко В. П.* Количественный анализ сетей пауков-кругопрядов // Фауна и экология пауков СССР. Тр. Зоол. ин-та АН СССР. – 1985. – Т. 139. – С. 17–26.
20. *Харитонов Д. Е.* Каталог русских пауков. – Л. : Изд-во АН СССР, 1932. – 206 с.
21. *Харитонов Д. Е.* Дополнение к каталогу русских пауков // Учен. зап. Пермск. ун-та. – Т. 2, вып. 1. – С. 167–225.
22. *Хомич Л. В.* Украина в системе международных мероприятий по Приднестровскому урегулированию, приоритеты и инструменты.

Аналитический доклад. / Г. В. Шелест, И. В. Максименко, Ю. В. Сербина. – Одесса ОФНІСД, фенікс, 2011 – С. 6-11.

23. *Шуйський Ю. Д.* Геологические аспекты исследования береговой зоны морей Украины // Геология Черного и Азовского морей : сб. научн. тр. – К. : Карбон Лтд, 2000. – С. 27-33.

24. *Шуйський Ю. Д.* Довжина берегів Чорного та Азовського морів у межах України // Укр. геогр. журн. – 2001. – № 1. – С. 33-36.

25. *Fuhn E., Niculescu-Burlacu F.* Fauna republicii socialiste România Licosidae. – Bucuresti : 1971. – V. 3. – P. 238.

26. *Jimenez-Valverde A., Lobo J. M.* Determining a combined sampling procedure for a reliable estimation of Araneidae and Thomisidae assemblages (Arachnida, Araneae) // The Journal of Arachnology. – 2005. – 33. – P. 33–42.

27. *Kovblyuk N. M.* [Catalogue of spiders (Arachnida:Aranei) of the Crimea. Ver.1.0.] электронный ресурс. 2011. online at http://arachnology.kz/Crimea/main_Crimea.Htm

28. *Luczak J.* Spider in agrocenozes // Pol. Ecol. Stud. – 2000. – V. 5. – P. 151–200.

29. *Nentwig W.* The catalog of the spiders Europeaen. Version 16.5. – 2016. online at <http://araneae.unibe.ch/>

30. *Rudenko S. S., Fedoriak M. M., Fedoriak D. V.* On expedience of fluctuating asymmetry of *Pholcus phalangioides* (Fuesslin, 1775) (Araneae : Pholcidae) use for biomonitoring of urban territories. Vest. Precarpathian. un-ta. Ser. Biology. Ivano-Frankivsk, – 2012. – Part XVI. – P. 178 – 182.

31. *Roberts M. J.* Appendix to The spiders of Great Britain and Ireland. – Harley Books, Colchester, England, 1993. – 16 p.

32. *Roberts M. J.* Collins Field Guide : Spiders of Britain & Northern Europe. – Harper-Collins, London, 1995. – 383 p.

33. *Platnick N. I.* The world spider catalog, version 16.5. American Museum of Natural History, 2016. online at [http : // research.amnh.org/entomology/spiders/ catalog/index.html](http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog/index.html)

34. *Polchaninova N. Yu, Procopenko E. V.* Catalogue of the spiders (Arachnida:Aranei) of Left-Bank Ukraine. Arthropoda Selecta. Supplement № 2. Moscow: KMK Scientific Press, 2013. – 268 p.

35. *Wise D. H.* Effects of an experimental increase in prey abundance upon the reproductive rates of two orb-weaving spider species (Araneae, Araneidae) // *Oecologia*. – 1999. – Vol. 41. – P. 289 – 300.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'D. H. Wise', written in a cursive style.